Avrupalı Özentisi ile Asya Özentisi

Profesör Nolçanof'la şair Voznisenski arasında bir ilgi olmasa gerek, şu var ki, düşüncelerinde benzerlik gösteren profesörle şair, kaba taslak aynı görüşü savunuyorlar: Rusya, (Sovyetler Birliği değil), Avrupayı barbarlıktan kurtarmıştır, (bunu açık olarak söylemekte beraber) yine kurtarabilir de. Öyle dunca Rusya, Avrupanın ön öncüsü... Hele profesör, kimi Avrupalıca, Rusyayı Avrupadan soymasından eni konu şikâyetçi.

Voznisenski ise, "kurtarıcı Rusya"nın, "ebedî fedaî" liğinden söz ediyor, şiirimsi bir düzyazısında.

Önce, yazısını "Moskova Haberleri" adında haftalık bir dergide yayınlayan profesörden başlayalım.

Profesör şöyle bilir ki son yüzyıllar boyunca Rusya, sonra da Sovyetler Birliği, gerçekten tehlikeli başlıca dört saldırıya uğramıştır: [illegible] Asya "barbarlarının" değil, Avrupa "uygarlarının"

~~Dersimiz~~

1 - Napoleon ordularının saldırısı.

2 - Kayser Almanyasının saldırısı.

3 - ~~"Büyük Anayasa" Denilen~~ Emperyalist Avrupalı milletlerin ordularını kapsayan "Bolşevikliğe Karşı haçlı seferi" saldırısı.

4 - Hitler ordularının saldırısı.

(Japonya ile yapılan savaşlar ~~Rusya'nın, bir~~ ~~yıkılmasından Sovyetler Birliğinin~~ bucak bucak kaybı idi.)

Görülüyor ki profesör Molşanof'la şair Voznisenski, olsa olsa Rusya'nın sonra da Sovyetler Birliğinin, Asyaya Avrupalı barbarlardan kurtardığını ileri sürebilirlerdi... Fakat böyle bir tez, biraz daha tutarlı görünse bile, yine marksizmin temel tarih görüşüne aykırı, üstelik siyasî bakımdan devrimci değil. Hatırlanacağı gibi Asya Afrika Konferanslarında Sovyetler Birliğinin katılmasına karşı Çinli delegeler "Sovyetler Avrupalıdır, burda işleri yoktur", demişlerdir, Sovyet delegeleri

3/ canla başla

ise, ~~[illegible]~~ ters görüşü savunmuşlardır.

İşin doğrusu, coğrafya soyutlamalarının yetersiz olduğu, tarihî olayları (halk direnişlerini) ~~[illegible]~~ sömürgecilik ~~[illegible]~~ emperyalizm gibi ölçülerle değerlendirmektir.

~~[illegible]~~ Yoksa ilginç, fakat hiç bir şey ispatlamayan olaylara dalarız. Örneğin Malcanof'la Voznesenski'yi Kuşkulandıran (Asyadan gelen Moğol) akınlarına ~~[illegible]~~ Asyalı Çin de uğramıştır, Hindistan da, Anadolu Türk Selçuklular da. ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ Bu güzden Çinliler, Hindistan, Anadolu Moğollarda ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Sosyalist bir tarihçi, yada bir şair olarak, bu konuyu ele alırken, (yetersiz) burjua terim ve düşüncelerden, hele şovinizmden kaçınmak gerekmez mi?

Asyalı Tatarları bırakıp Avrupalı Hitlerci Almanlara bakacak olursak, yine profesör

4/ Malçanof'un bildiği, ~~bir gerçek~~ fakat unutur gibi olduğu bir gerçek var. Hitler ordulari, çok kısa bir sürede Moskova önlerine kadar ilerlemiş, ~~Rusya~~ "Avrupa Rusyası" denen bölgenin, (en yoğun nüfuslu) en önemli kısmını ele geçirmiş, ~~bütün~~ herşeyi "Avrupalı" bir barbarlığa yakıp yıkmış, buradaki ordularını dağıtmış, esir etmiş ve ancak Leningrad ve Moskova lalkının, toparlanan ~~direnmeleri~~ gerilemiş askerin ve ~~direnmelerin~~ ihtiyatların düşüncesini, casına taknası ile durdurulabilmiştir. (-mişlerdir) Böylece Moskova bir ön siper haline gelmiş, harp gayretinin merkezi Asya'ya kaymıştır. Kaçırılan yada yeniden kurulan endüstriler Asya'ya taşınmış, devlet dairelerinin bir kısmı Asya'ya ~~taşınmış~~ kaydırılmış, Sovyet sanatçıları, örneğin, Taşkent'e taşınmıştır. Büyük Karşı taarruzlarında ordular, yine Asyalı Sovyet vatandaşlarından geniş ölçüde faydalanmıştır. Asyalı Sibirya Ruslarından tut da, Özbek Türklerine varıncaya

5 / çeşitli milletler / Katıldı savaşa.)

Kadar / [redacted] Profesör / Nolşasof elbette saturlar, Göbels'in propaganda servisleri, "ey Avrupalılar! bize Moğollar saldırıyor, birleşin, Avrupayı Kurtaralım, / Kültür'ü Kurtaralım!" diye feryad etmemişlermiydi? Her / kafası Tatar'lar da vardı Sovyet ordularında, fakat Hitlercilere karşı savaşan, Asyalı Sovyet Cumhuriyetleri dâhil, bir tüm olarak [redacted] Sovyetler Birliği idi.

(Buralık remark)

Türkiye gibi, Sovyetler Birliği, soyut coğrafya bölünmeleri bakımından, olduğu kadar, insanlarının davranışları ile de hem "Avrupalı" / hem "Asyalıdır" karışımdayım. "İnsan davranışları" deyince yeteri kadar belirli bir kavram çıkmıyor ortaya ilkin. Bu konudaki şüphelere, bir soru ile karşılık vereyim: Neden Aziz Nesin kadar [redacted] Türk toplumunun içine dalmış ve içinden çıkmış bir yazar, [redacted] Sovyet okuyucusu tarafından

bunca benimseniyor? Bu benimsenişin
kapsadığı sosyal değerlere ve milli
kaynaklara bağımsız, duygusal ve
davranışsal benzerliklerden doğmuyor, bence.
Bir Fransızın, bir İngilizin, Almanın,
İsviçrelinin, bizim kadar Jogol'u
da anladığına inanmıyorum giderek.
(Bu konuyu başka sefere bırakalım,
bir iki örnekle geçiştirilecek gibi
değil.)

Benim ne Türkiye ne de Sovyetler
Birliği Kıtanın birini ötekine karşı
oynamak durumundadır, tersine,
tarihin verdiği iki yönlü zenginliği
ayırımsız benimsemek
zorundadır.

Dönelim profesör Malcanof'a, Tatarlar
yetmiyormuş gibi, bir de Lenin'i
karıştırıyor işin içine, profesör'e
göre Lenin: "Pan Avrupacı eşitlik
bir örnek vermiştir, Avrupada
bütün milletlere mutluluğun yolunu
açacak bir bolluk toplumu yaratmak

7/ istiyordu." ~~Tarihçiler~~ Lenin'in düşüncelerini ~~anlamak~~ anlamak zahmetine katlanmış her sosyoloji ve tarih okuyucusu, bu sözün gerçekle ilgisi olmadığını bilir. Marks ve Engels gibi, başlangıçta Lenin'de, devrimin sanayice çok gelişmiş Avrupa memleketlerinden gelebileceğini anlatmış (ve anlatmış), bunun somut siyasi sonuçlarına yönelmiştir. Şu halde Lenin "Pan-Asyacı" mıydı? Bu da gerçekle ilgisi olmayan bir varsayım. Lenin, sosyal ve tarihi oluşumun beklenmedik gelişkilerle dolu olduğunu görmüş, devrimin bir bir yoldan gelse de, devrimciyi bu başkalıklar içinde temel davranış ilkelerini araştırmıştır.

marksist siyasi düşünür Lenin olmuştur, Sosyalist Kurucularına kıyasla da en orijinal tarafı da budur, denebilir. "Pan Avrupacı" olmak şöyle dursun, devrimi Asya'dan ve başka "az gelişmiş" kıtalardan da gelebileceğini anlatmış, bunun

1917 Devriminden Sonra

Bir zamanlar Pariste Closerie de Lilas Kahvesinde satranç oynamayı çok sever Lenin, satranç tahtası başında en usta oyuncunun bile, yeni Kombinezonlara Karşı yeni Kombinezonlar çıkarmak zorunda kaldığını biliyordu. Kaldı Ki sosyal gelişme ve tarih, satranç tahtasından oldukça daha şaşmaz...

Sevinli, dik başlı şair Vaşentsi'ye gelince, o da Asya'dan yeni çıkmış görünüyor "Literaturnaya Rasia" dergisinde. Tatar kanları ile Kazakların 1581 de Sarbe tutuşmasından esinlenerek, Tatar'ların "barbar" liğinden çıkıp, daha o zaman Kazak'ların Avrupa Kültürünü kurtardıklarını ileri sürüyor şairce. (*)

Ama asıl maksadı, bugün çizgide yürütülen "Ülkü" Devrimi"nden dem vurmak. Böylece "göçebe feodalite" sığaya

Çekilen Shakespeare, Sokaklarda sürüklenen boşuna göz dökülmüş Stravinski, Louvre'da kirletilmiş Mısır sanat eserleri ve daha nice felâketlerle ürkütüyor okuyucularını... Bunların hiç birinin olacağına sanmıyorum. Sanmıyorum çünkü ilkel bir Narkisizmin içinde de tutunacağına inanmıyorum.

Voznisenski benden daha iyi bilir ki Narkiz sanata karşı tutumda, Narkizin Karikatürü olan bir davranışla, Sovyetler Birliğinde de günümüzde bayağı örnekleri "Yirmi Makbet"i yüzünden Şostakoviç'e töhbe ettirilmemiş miydi? Ayzenştayn'ın "Bejin Lug" filmi nerde? Negatiflerin bile yok ortada! Dostum Babel'in Komikleri hangi bucakta gömülü, yada Meyerhold'un kilor?

Bugün Voznisenski kuşağı daha matlu, düşüncelerinin kavgasını yapabiliyor.

10/ Etkileri azalmış olsa bile, Sovyetler Birliğinde de, [redacted] Kocamış "Kızıl Muhafızlar" ("Kaldı tek tük"). Şagal'ın resimlerini sergilemekten korkarlar, Tatar mı, Kazak mı, Asyalı mı, Avrupalı mı? (Yoksa) Kafkas mı var marksist kılığına girmiş?.. Ustalık Voznesenski'nin kendisi bile, 1967 yılında acaip, jet acaip sözler söylüyor: "Dünyaya yine onluklarımızda mı taşıyacağız? Ey Zaman... [redacted] Nihiş kaderi uğruna Rusya'ya dua et... sonsuz fedâilik uğruna gökler misali, Romalara Viyanalara yönelmiş kurşunlar vücuduna [redacted] yiyen Rusya. Kurtarıcı Rusya Bir Kafkas Kim olursa olsun, [redacted] Her zaman Rusya, daha da Rusya, ebediyen Rusya...

Bu satırlar şiir olarak zayıf, düşünce olarak [redacted] Kötü. 50 nci yıldönümünü kutlayacak Komşu memleketin ileri gelen bir şairinden, Marksizmden bunca uzak "Panslavizm", "[redacted]" "Masihi Millet," anlayışına bunca

"Büyük Rusçu"

AVRUPA ÖZENTİSİ
ASYA ÖZENTİSİ

Profesör Malçanof'la şair Voznesenski arasında bir ilgi olması gerek; şu var ki, düşüncelerinde benzerlik gösteren profesörle şair, kabataslak aynı görüşü savunuyorlar:
Rusya (Sovyetler Birliği değil), Avrupa'yı barbar Tatarların akınlarından kurtarmıştır, giderek, (bunu açık olarak söylememekle beraber), yine kurtarabilir de. Öyle olunca Rusya, Avrupa'nın ön siperi... Hele profesör, kimi Avrupalının, Rusyayı Avrupa'dan saymamasından enikonu şikâyetçi.
Voznesenski ise, "Kurtarıcı Rusya"nın, "ebedî fedaî"liğinden söz ediyor, şiirimsi bir düz yazıda.
Önce, yazısını "Moskova Haberleri' adında haftalık bir dergide yayınlayan profesörden başlayalım.
Profesör, pekâlâ bilir ki, son yüzyıllar boyunca Rusya, sonra da Sovyetler Birliği, gerçekten tehlikeli başlıca dört saldırıya uğramıştır:

1) Napoleon ordularının saldırısı
2) Kaiser Almanyasının saldırısı
3) Emperyalist Avrupalı milletlerin ordularını kapsayan, "Bolşevikliğe karşı haçlı seferi saldırısı"
4) Hitler ordularının saldırısı.
   (Japonya ile yapılan harpler bucak harpleri idi.)

Görülüyor ki, profesör Malçanof'la şair Voznesenski, olsa olsa, önce Rusya'nın, sonra da Sovyetler Birliği'nin, Asya'yı Avrupalı barbarlardan kurtardığını ileri sürebilirlerdi...
Fakat böyle bir tez, biraz daha tutarlı görünse bile, yine marksizmin temel tarih görüşüne aykırı, üstelik siyasî bakımdan elverişli değil. Hatırlanacağı gibi, Asya, Afrika konferanslarında Sovyetler Birliği'nin katılmasına karşı Çinli delegeler, "Sovyetler Avrupalıdır, burda işleri yoktur" demişlerdir, Sovyet delegeleri ise canla başla ters görüşü savunmuşlardır.
İşin doğrusu, coğrafya soyutlamalarının yetersiz olduğu. Tarihî olayları halk direnişleri, sömürgecilik, emperyalizm gibi ölçülerle değerlendirmektir. Yoksa ilginç, fakat hiçbir şey ispatlamayan olaylara dalarız. Örneğin, Malçanof'la Voznesenski'yi kuşkulandıran Asya'dan gelen Moğol akınlara Asyalı Çin de uğramıştır, Hindistan da, Anadolu Türk Selçukluları da.

Sosyalist bir tarihçi ya da bir şair olarak, bu konuyu ele alırken, yetersiz burjuva terim ve düşüncelerden, hele şovenizmden kaçınmak gerekmez mi?
Asyalı Tatarları bırakıp Avrupalı Hitlerci Almanlara bakacak olursak, yine profesör Malçanof'un bildiği, fakat unutur gibi olduğu bir gerçek var. Hitler orduları, çok kısa bir sürede Moskova önlerine kadar ilerlemiş, "Avrupa Rusyası" denen bölgenin, en yoğun nüfuslu, en önemli kısmını ele geçirmiş, her şeyi "Avrupalı" bir barbarlıkla yakıp yıkmış, buradaki orduları dağıtmış, esir etmiş ve ancak Leningrad ve Moskova halkının, toparlanan gerilemiş askerin ve ihtiyatların dişini canına takması ile durdurulabilmişlerdir. Böylece Moskova bir ön siper haline gelmiş, harp gayretinin merkezi Asya'ya kaymıştır. Kaçırılan ya da yeniden kurulan endüstriler Asya'ya taşınmış, devlet dairelerinin bir kısmı Asya'ya kaydırılmış, Sovyet sanatçıları, örneğin, Taşkent'e taşınmıştır. Büyük karşı taarruzların da orduları, yine Asyalı Sovyet vatandaşlarından geniş ölçüde faydalanmıştır. Asyalı Sibirya Ruslarından tut da, Özbek Türklerine varıncaya kadar çeşitli milletler katıldı savaşa.
Profesör Malçanof elbette hatırlar, Göbels'in propaganda servisleri, "Ey Avrupalılar, bize Moğollar saldırıyor, birleşin, Avrupa'yı kurtaralım, Kültür'ü kurtaralım!" diye feryat etmemişler miydi? Herhalde Tatarlar da vardı Sovyet ordularında, fakat Hitlercilere karşı savaşan, Asyalı Sovyet cumhuriyetleri dahil, bir tüm olarak Sovyetler Birliği idi.
Bence, ne Türkiye ne de Sovyetler Birliği kıtanın birini ötekine karşı oynamak durumundadır, tersine, tarihin verdiği iki yönlü zenginliği ayırımsız benimsemek zorunda.

Dönelim profesör Malçanof'a; Tatarlar yetmiyormuş gibi, bir de Lenin'i karıştırıyor işin içine, profesöre göre Lenin: "Pan Avrupacı eşsiz bir örnek vermiştir, Avrupa'da bütün milletlere mutluluğun yolunu açacak bir bolluk toplumu yaratmak istiyordu".

Lenin'in düşüncelerini anlamak zahmetine katlanmış her sosyoloji ve tarih okuyucusu, bu sözün gerçekle ilgisi olmadığını bilir. Marx ve Engels gibi başlangıçta Lenin de, devrimin, sanayice çok gelişmiş Avrupa memleketlerinden geleceğini sanmıştı. Tarihin doğrulamadığı bu teorinin sakatlığını ilk kavrayan marksist siyasi düşünür

Lenin olmuştur, sosyalizmin kurucularına kıyasla da en orijinal tarafı da budur, denebilir. "Pan Avrupacı" olmak şöyle dursun, devrimin Asya'dan ve başka "az gelişmiş" kıtalardan da gelebileceğini anlamış ve anlatmış, bunun somut siyasî sonuçlarına yönelmiştir. Şu halde Lenin "Pan Asyacı" mıydı? Bu da gerçekle ilgisi olmayan bir varsayım. Lenin, sosyal ve tarihî oluşumun beklenmedik çelişkilerle dolu olduğunu görmüş, devrimin binbir yoldan gelse de, devrimcinin bu başkalıklar içinde temel davranış ilkelerini araştırmıştır.

1917 Devriminden önce, Paris'te, Closerie de Lilas Kahvesinde satranç oynamayı pek seven Lenin, satranç tahtası başında en usta oyuncunun bile, yeni kombinezonlara karşı, yeni kombinezonlar çıkarmak zorunda kaldığını biliyordu. Kaldı ki, sosyal gelişme ve tarih, satranç tahtasından oldukça daha çapraşık...

Sevimli, dikbaşlı şair Voznesenski'ye gelince, o da Asya'dan pek ürkmüş görünüyor. "Literaturnaya Rasia" dergisinde, Tatar hanları ile Kazakların 1581'de harbe tutuşmasından esinlenerek, Tatarların "barbar"lığından gocunup, daha o zaman Kazakların Avrupa Kültürünü kurtardıklarını ileri sürüyor şairce. Ama asıl maksadı, bugün Çin'de yürütülen "Ülkü Devrimi"nden dem vurmak. Böylece "göçebe feodalite", sîgaya çekilen Shakespeare, sokaklarda sürüklenen başına çöp dökülmüş Stravinski, Louvre'da kirletilmiş Mısır sanat eserleri ve daha nice felâketlerle ürkütüyor okuyucularını...
Bunların hiçbirinin olacağını sanmıyorum. Sanmıyorum çünkü ilkel bir marksizmin Çin'de de tutunacağına inanmıyorum.

Voznesenski benden daha iyi bilir ki, sanata karşı marksizmin karikatürü olan bir davranışla, Sovyetler Birliği'nde de gün oldu aynı aşırılıklar başgöstermiştir. "Minks Makbet"i yüzünden Şoştakoviç'e tövbe ettirilmemiş miydi? Ayzınştayn'ın "Bejin Lug" filmi nerde? Negatifleri bile yok ortada! Dostum Babel'in kemikleri hangi bucakta gömülü ya da Meyerhold'unkiler?

Bugün Voznesenski kuşağı daha mutlu, düşüncelerinin kavgasını yapabiliyor.
Etkileri azalmış olsa bile, Sovyetler Birliği'nde de, kocamış "Kızıl Muhafızlar" kaldı tek tük. Chagall'ın resimlerini sergilemekten korkanlar, Tatar mı, Kazak mı, Asyalı mı, Avrupalı mı? Yoksa

çarlar mı var marksist kılığına girmiş? Üstelik Voznesenski'nin kendisi bile, 1967 yılında acaip, pek acaip sözler söylüyor: "Dünyayı yine omuzlarımızda mı taşıyacağız? Ey zaman... Müşhiş kaderi uğruna Rusya'ya dua et... sonsuz fedaîlik uğruna gökler misali, Romalara, Viyanalara yönelmiş kurşunları vücuduna yiyen Rusya. Kurtarıcı Rusya, hanlar kim olursa olsun, her zaman Rusya, daha da Rusya, ebediyen Rusya..."

Bu satırlar şiir olarak zayıf, düşünce olarak kötü. Ellinci yıldönümünü kutlayacak komşu memleketin ileri gelen bir şairinden, marksizmden bunca uzak "Panslavizm", "Mesihci Millet", "Büyük Rusçu" anlayışına bunca ~~???~~ (~~yazı bitmemiş~~)

~~Kitap bitmemiş~~

(Devamı yok)